

дотримуватися принципу етапів. Учням спочатку необхідно ознайомити з граматичними структурами, усвідомити зміст і форму. На наступному етапі вони повинні навчитися практичному використанню цих граматичних структур відповідно до їхнього мікроконтексту. Учитель повинен давати варіанти мовлення у вигляді речень, щоб учні могли виконувати мовленнєві дії за зразком. Наступний етап – використання граматичних структур на репродуктивному рівні за аналогією. Викладачі повинні автоматизувати компоненти мовленнєвих дій у наборах мовленнєвих ситуацій. Також можна використовувати вправи на заповнення прогалін і трансформацію. Після цього ми можемо використовувати граматичні структури на продуктивному рівні.

Висновки. Загалом використання різних форм і методів для формування рецептивних граматичних навичок забезпечують ефективність розвитку вмінь, необхідних для розпізнавання й аналізу граматичних явищ у тексті чи під час аудіювання.

Список використаних джерел та літератури

1. Вєтохов О.В. Важлива складова комунікативної спрямованості (Психологія граматичної підготовки учнів з іноземної мови). *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2004. №4. С.76–84.
2. Дьяченко Н. П. Вірші, римування та пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови. *Педагогічний вісник*. 2004. № 3. С. 30–33.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. М54 класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

І. О. Мосієнко

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к. ф. н., доц. Кузьменко О. Ю.

ФРАЗОВІ ДІЄСЛОВА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У 4 КЛАСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. Ситуація війни, у якій перебуває наша країна, переконливо доводить важливість англійської мови як засобу представлення України на міжнародній арені та є запорукою можливості для кожного українця бути почутим.

Оволодіння навичками спілкування іноземною мовою потребує створення сприятливих умови для її вивчення: належну мотивацію, врахування вікових

та психологічних особливостей учнів, вдало підібрану методику роботи, що сприяє соціалізації дитини як особистості, тощо.

Процес знайомства з англійською розпочинається уже у початковій школі, тому вважаємо, що дотримання вищевказаних умов у навчанні молодших школярів закладає підвалини для подальшого успішного опанування мовою.

Аналіз досліджень. Проблемі вивчення англійської як іноземної присвячені праці таких вітчизняних вчених, як Л. Панової, О. Вишневецького, Л. Гусак, О. Чухнова та зарубіжних вчених. Таких як Я. Коменський, І. Песталоцці, А. Дістервег. Однак запровадження НУШ з якісно новим підходом до засвоєння іншомовного матеріалу залишило відкритими низку питань щодо оволодіння зокрема лексикою, що й становитиме **актуальність** нашого дослідження.

Метою нашої розвідки є дослідження особливостей вивчення фразових дієслів в 4 класі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до вимог НУШ, навчання іноземній мові в початковій школі повинно відбуватися з опорою на сенсорне сприйняття та передбачати посилену візуалізацію, навчання через дію, творчість і гру. Вивчення лексики і граматики носить імпліцитний характер та засвоюється у процесі виконання низки завдань, максимально пристосовуючись до індивідуальних та психологічних потреб учнів.

Серед психологічних особливостей молодшого шкільного віку, що впливають на опанування лексики, слід виділити довготривалу пам'ять. В умовах цікавої ігрової діяльності та високої мотивації до навчання діти успішно опановують окремі слова, цілі фрази, мікродіалоги, чистомовки, вірші та пісні. Засвоєнню лексики сприяє багаторазове повторення слів з належним відтренуванням інтонації та звуків. Молодші школярі сприймають вивчення іноземної мови як гру і поки нездатні зрозуміти граматичні правила та структури [2], що підкреслює важливість імпліцитного вивчення лексики в початковій школі.

Оскільки дітям важко зосереджувати свою увагу тривалий час на одному об'єкті чи виді діяльності, це потребує часті зміни видів діяльності, динамічності та унаочнення [1]. Ігрова навчальна діяльність допомагає учням легко запам'ятати та відтворити вивчену лексику, а використання наочності формує зв'язки пам'яті з мисленням та розвитком знаково-символічної функції свідомості. Мимовільна пам'ять учнів краще фіксує яскраві, емоційно насичені об'єкти, тому доцільно використовувати такі методи роботи, що базуються на застосуванні наочності, для створення асоціації між словом та його символічним зображенням.

Ключовим принципом в опрацюванні лексичних одиниць стає використання наочності, оскільки знання лексики закладає підґрунтя для реалізації мовленнєвих навичок, а формування останніх і є основною ціллю вивчення лексичного матеріалу.

В учнів початкової школи превалує наочно-образне мислення, що складає основу логічно-абстрактного мислення [4: 35]. За О. Казачинер, наочність є засобом управління пізнавальною діяльністю учнів, засобом виховання,

джерелом інформації [5: 2–5], тому доцільно використовувати її на всіх етапах уроку: при поясненні нової теми, закріпленні знань, формуванні умінь і навичок, виконанні домашнього завдання та перевірці засвоєного матеріалу.

Наочність під час навчальних занять з іноземної мови передбачає застосування предметів, картинок, жестів, рухів, відео, варіантів музичного супроводу та комп'ютерних програм [3: 113], що є актуальним насамперед у вивченні лексичного запасу.

Лексику будь-якої мови складають слова та словосполучення, а в її засвоєнні виділяють активний та пасивний лексичний мінімум.

Особливості уваги та пам'яті молодших школярів накладають обмеження на засвоєння великих обсягів лексичних одиниць. Учні засвоюють лексичний мінімум, що відповідає меті та змісту навчальних планів кожного конкретного закладу освіти.

Засвоєння учнями лексичного матеріалу здійснюється в кілька етапів:

1) семантизація, тобто, ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями;

2) автоматизація дій учнів з новими лексичними одиницями.

Семантизація проводиться двома способами: перекладним та неперекладним. Перекладний тип ознайомлення включає:

- *однослівний переклад* (a cat – кіт, a chair – стілець, a window – вікно тощо);

- *багатослівний переклад* (to talk – говорити, балакати, розповідати, казати тощо);

- *позафразовий переклад* (це тлумачення значення чи пояснення рідною мовою: big – означає величину, розмір; beautiful та handsome – beautiful вживаємо, говорячи про предмети та осіб жіночої статі, handsome – про чоловіків тощо)

- *дефініція/визначення* (a watch – наручний годинник).

До неперекладних способів відносимо:

- наочну семантизацію (демонстрування наочності):

а) за допомогою контексту, ілюстративного речення (The park is covered with yellow leaves);

б) зіставлення однією лексичної одиниці з уже відомими словами іноземної мови (антонімічно: cold – warm, quick – slow; синонімічно: a road – a way, a path).

- наведення визначення (a teenager – a person who is 13–19 years old);

- тлумачення іноземною мовою (a sir – a respectful term of address to a man).

Під час опанування лексики можуть виникнути труднощі семантизації, що стосуються:

• форми слова – звукової, графічної, структурної (наприклад, омофони: there – their – they're);

• значення лексичної одиниці (наприклад, у рідній мові є слово годинник, а в англійській їх декілька – a watch, a clock тощо);

- вживання, а саме функціонування в мовленні, фрази на зразок «*to go down town*», що не має точної структурно-семантичної відповідності у рідній мові.

Подібні труднощі виникають і в засвоєнні фразових дієслів, які складають невід’ємну частину лексики англійської мови, оскільки в українській мові їх функцію заміняють префікси. Найбільші труднощі процес засвоєння фразових дієслів може викликати в учнів молодшої школи через їх напівідіоматичний характер.

Науковець Т. МакАртур дослідив, що фразове дієслово функціонує скоріше як фраза, а не як окреме дієслово, вживаючись в прямому та переносному значенні, може бути ідіомою чи її частиною: «*to get away with murder*», «*to get on like a house on fire*», «*to get back at someone*», «*to get up to mischief*» [8].

Доречне використання цього прошарку лексики демонструє високий рівень комунікативної компетенції. Тому слід навчати фразовим дієсловом ще з початкового етапу вивчення мови.

Особливістю фразових дієслів є те, що вони є поєднанням дієслова та прийменника чи прислівника, іноді – одночасно прийменника з прислівником. Складність у вивченні фразових дієслів полягає у їх ідіоматичному характері та особливій структурі, а також в тому, що одне й те ж дієслово змінює значення, залежно від прийменника чи прислівника після [7: 487–509].

Тому актуальність теми вивчення фразових дієслів у початковій школі є високою. Це складна для сприйняття, але важлива лексика, що потребує сучасних автентичних навчальних матеріалів, які б формували стійкі навички оволодіння та автоматизації вживання фразових дієслів.

Для з’ясування особливостей вивчення фразових дієслів на уроках англійської мови у початковій школі ми обрали підручники авторства G.K. Mitchell та Marileni Malgogianni "Smart Junior" [10]; Herbert Puchta, Günther Gergross та Peter Lewis-Jones «Fly High» [9] для 4 класу.

Окремо тема фразових дієслів в підручниках не розглядається з огляду на те, що фразові дієслова складають скоріше пасивний шар лексики у початковій школі. Однак фразові дієслова активно застосовуються у діалогах та текстах.

Так, аналіз підручника Smart Junior для 4 класу дозволив виокремити використання низки фразових дієслів, як-от: *wake up*, що подане у контексті вивчення граматики Past Simple та вводиться через візуальну наочність - картинку (с.36).

Практичне застосування фразового дієслова *wake up* пропонується через складання мікродіалогу:

– *Did Anna wake up at nine o’clock yesterday?*

– *No, she didn’t. She woke up at ten.*

Sit down - фразове дієслово, що є в складі пісні, однак, жодним чином не використовується у вправах (с. 56).

Фразове дієслово *look at* – згадується в тексті (с. 60).

Отже, у підручнику авторства G.K. Mitchell та Marileni Malgogianni [10] фразові дієслова окремо не розглядаються. Кількість фразових дієслів відносно іншої лексики є мінімальною, вони використовуються разово і пояснюються картинкою-наочністю.

У підручнику Herbert Puchta, Günther Gergross та Peter Lewis-Jones' «Quick Minds» [6] фразових дієслів кількісно більше, ніж у Smart Junior, проте, вони також згадуються переважно одноразово у вправах, піснях, текстах та діалогах: join in (с. 8), go out (с. 16), put on (с. 21), look into (с. 53), get away (с. 22) get off, look out (с. 23) без подальшого затренування; деякі дієслова вживаються двічі, наприклад: look for (с. 20, 30) у пісні та діалозі, get out of (с. 56, 57) у діалозі та вправі. Хоча фразових дієслів і більше, проте вони не закріплюються та не відтреновуються у наступних завданнях.

У підручнику Fly High [9] переважна більшість фразових дієслів відображена у новій лексиці, пояснюється наочністю-картинкою та практикується у наступних вправах, наприклад: look for, fall off (с. 36), come across (с. 41), look after (с. 42), knock over (с. 88).

Отже, фразові дієслова – складний та особливий прошарок лексики, який засвоюється переважно пасивно, учні початкових класів не вчать цю тему окремо, а кількість фразових дієслів у підручнику обмежена, до того ж, не всі дієслова подані з поясненням.

Виновки і перспективи подальших досліджень. На нашу думку, з одного боку, такий спрощений підхід до розгляду фразових дієслів є дещо виправданим з огляду на психологічні особливості учнів молодшої школи та вимоги програми, де чітко прописаний лексичний мінімум, необхідний для вивчення учнями цього віку. Однак вважаємо, що робота з фразовими дієсловами може бути значно оптимізована завдяки залученню наочності, що дозволить належним чином ввести, а потім і закріпити використання фразових дієслів, перевівши їх з розряду пасивного прошарку лексики в активний.

Список використаних джерел та літератури

1. Бабенко Т. В. Методика навчання англійської мови в початковій школі: Навчальний посібник. 2-е вид. К.: Арістей, 2006. 220 с.
2. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2011. 206 с.
3. Денисенко М. В. Побачив – запам'ятав – навчився! Як правильно використовувати наочність при навчанні читання англійською мовою учнів початкової школи. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2007. № 3. С. 112–116.
4. Дроздовська І.В. Наочність. *Англійська мова в початковій школі*. 2008. №9.
5. Казачинер О. С. Роль наочності у навчанні англійської мови молодших школярів. *Англійська мова та література*. 2004. № 13.

6. H. Puchta, G. Gerngross, P. Lewis-Jones. Підручник Англійська мова 4 клас. 2021. 112 с. Kyiv: PH "Linguist".

7. Chévez H.R. Phrasal Verbs: Their Teaching and Acquisition. *Revista de Lenguas ModeRnas*. 2013. № 19.

8. McArthur T. Phrasal Verb [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.encyclopedia.com/topic/PHRASAL_VERB.aspx. (Last access date: 21.01.2016).

9. Jeanne Perrett, Charlotte Covill. Fly High 4. 2011. 128 с. Pearson Longman.

10. H.Q. Mitchell, Marileni Malkogianni. English: a textbook for the fourth form of primary schools (with audio). 2021. 128 pages. Kyiv: PH «Linguist».

Н. П. Нагорнюк

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к. п. н., доц. Григор'єва Т. Ю.

ФОНОВІ ЗНАННЯ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО КРУГОЗОРУ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її актуальність. Актуальною в наш час темою є реформування освітньої галузі України. Однією з основних цілей Нової української школи є гармонізація української системи освіти зі стандартами Європейського Союзу. Зокрема це включає в себе застосування нових підходів до вивчення мов міжнародного спілкування.

Старша школа – це підсумковий етап здобуття загальної середньої освіти, який має свою певну специфіку та повинен передбачати не лише накопичення фактів, але й застосування набутих навичок в реальному контексті.

Згідно вимог чинної навчальної програми з іноземних мов, затвердженої Міністерством освіти і науки України, на кінець 11-го класу спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням учні повинні володіти іноземною мовою на рівні, що відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [4].

Програма передбачає, що у підсумку такі учні зможуть підтримувати спілкування з досвідченими користувачами виучуваної мови, не викликаючи непорозумінь та не вимагаючи від співрозмовників поводитися інакше від їхньої поведінки з іншими досвідченими користувачами, а також пристосовувати своє мовлення до ситуацій, що вимагають використання формального і неформального стилю [2: 14].